

1-БОБ. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

1-модда. Ер тўғрисидаги қонун ҳужжатларининг асосий вазифалари

Ер умуммиллий бойликдир, Ўзбекистон Республикаси халқи ҳаёти, фаолияти ва фаровонлигининг асоси сифатида ундан оқилона фойдаланиш зарур ва у давлат томонидан муҳофаза қилинади.

Қаранг: Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 55-моддаси, Ўзбекистон Республикасининг «Табиатни муҳофаза қилиш тўғрисида»ги Қонуни 5-моддасининг биринчи қисми.

Ер тўғрисидаги қонун ҳужжатларининг асосий вазифалари ҳозирги ва келажак авлодларнинг манфаатларини кўзлаб ердан илмий асосланган тарзда, оқилона фойдаланиш ва уни муҳофаза қилишни, тупроқ унумдорлигини тиклаш ва оширишни, табиий муҳитни асраш ва яхшилашни, хўжалик юритишнинг барча шакллари тенг ҳуқуқлилик асосида ривожлантириш учун шароит яратишни, юридик ва жисмоний шахсларнинг ер участкаларига бўлган ҳуқуқларини ҳимоя қилишни таъминлаш мақсадида ер муносабатларини тартибга солишдан, шунингдек бу соҳада қонунийликни мустаҳкамлашдан шу жумладан коррупцияга оид ҳуқуқбузарликларнинг олдини олишдан иборат.

(1-модданинг иккинчи қисми Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 3 январдаги ЎРҚ-456-сонли Қонуни таҳририда — Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 05.01.2018 й., 03/18/456/0512-сон)

2-модда. Ер тўғрисидаги қонун ҳужжатларининг асосий принциплари

Ер тўғрисидаги қонун ҳужжатлари қуйидаги асосий принципларга асосланади:

Энг муҳим табиий ресурс, фуқаролар ҳаётий фаолиятининг асоси тариқасида ер фондини асраш, тупроқ сифатини яхшилаш ҳамда унинг унумдорлигини ошириш;

Қаранг: мазкур Кодекснинг 40-моддаси биринчи қисми 3, 7-бандлари, 79-моддаси, Ўзбекистон Республикаси «Табиатни муҳофаза қилиш тўғрисида»ги Қонунининг 2-моддаси биринчи қисми, 16, 17-моддалари.

ерлардан оқилона, самарали ва белгиланган мақсадда фойдаланишни таъминлаш;

Қаранг: мазкур Кодекс 40-моддаси биринчи қисмининг 1-банди, 48-моддасининг 1, 2-бандлари, Ўзбекистон Республикасининг «Табиатни муҳофаза қилиш тўғрисида»ги Қонуни 3-моддасининг биринчи, иккинчи хатбошилари.

қишлоқ хўжалиги учун мўлжалланган ерларнинг, энг аввало суғориладиган ерларнинг алоҳида муҳофаза этилишини, кенгайтириб борилишини ҳамда улардан қатъий белгиланган мақсадда фойдаланишни таъминлаш;

Қаранг: мазкур Кодекс 48-моддасининг 3, 4, 6, 8-бандлари, 79-моддаси.

қишлоқ хўжалиги ерларининг унумдорлигини ошириш, ерларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилаш ҳамда ерларни муҳофаза қилиш тадбирларини амалга оширишни давлат йўли билан ва бошқа тарзда қўллаб-қувватлаш;

Қаранг: мазкур Кодекснинг 82-моддаси, Ўзбекистон Республикаси Солиқ кодекси XVI бўлими (Ер солиғи).

ерга ва бутун атроф табиий муҳитга зарар етказилишининг олдини олиш, экологик хавфсизликни таъминлаш;

Қаранг: Ўзбекистон Республикасининг «Табиатни муҳофаза қилиш тўғрисида»ги Қонуни 3-моддасининг биринчи, бешинчи хатбошилари, 16-моддаси.

ерга эгалик қилиш ва ундан фойдаланиш шаклларининг хилма-хиллиги, ер муносабатлари иштирокчиларининг тенг ҳуқуқлилигини таъминлаш ҳамда уларнинг қонуний ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя этиш;

Қаранг: мазкур Кодекснинг 17 — 20, 24-моддалари.

ердан фойдаланганлик учун ҳақ тўлаш;

Қаранг: мазкур Кодекснинг 28-моддаси, Ўзбекистон Республикаси Солиқ кодексининг XVI бўлими (Ер солиғи).

ерларнинг ҳолати ҳақидаги ахборотнинг тўлиқ бўлишини ҳамда ундан эркин фойдаланишга йўл қўйилишини таъминлаш.

Қаранг: мазкур Кодекснинг 14-моддаси иккинчи қисми, 15-моддаси бешинчи қисми, Ўзбекистон Республикаси «Давлат ер кадастри тўғрисида»ги Қонунининг 23, 24-моддалари.

3-модда. Ер тўғрисидаги қонун ҳужжатлари

Ер тўғрисидаги қонун ҳужжатлари ушбу Кодексдан ва ер муносабатларини тартибга солувчи бошқа қонун ҳужжатларидан иборат.

Қорақалпоғистон Республикасида ер муносабатлари Қорақалпоғистон Республикасининг қонун ҳужжатлари билан ҳам тартибга солинади.

Тоғ, ўрмон ва сув билан боғлиқ муносабатлар, тупроқ, ўсимлик ва ҳайвонот дунёсидан, шунингдек атмосфера ҳавосидан фойдаланиш ва уларни муҳофаза қилишга оид муносабатлар махсус қонун ҳужжатлари билан тартибга солинади.

Қаранг: Ўзбекистон Республикасининг «Ер ости бойликлари тўғрисида»ги, «Сув ва сувдан фойдаланиш тўғрисида»ги, «Ўсимлик дунёсини муҳофаза қилиш ва ундан фойдаланиш тўғрисида»ги, «Ҳайвонот дунёсини муҳофаза қилиш ва ундан фойдаланиш тўғрисида»ги, «Ўрмон тўғрисида»(янги таҳрири)ги, «Атмосфера ҳавосини муҳофаза қилиш тўғрисида»ги қонунлари.

Агар Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномасида Ўзбекистон Республикасининг ер тўғрисидаги қонун ҳужжатларидагидан бошқача қоидалар белгиланган бўлса, халқаро шартнома қоидалари қўлланилади.

4-модда. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг ер муносабатларини тартибга солиш соҳасидаги ваколатлари

Ер муносабатларини тартибга солиш соҳасида қуйидагилар Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг ваколатларига киради:

ерлардан оқилона фойдаланиш ҳамда уларни муҳофаза қилиш соҳасидаги ягона давлат сиёсатини амалга ошириш;

ушбу Кодексга, бошқа қонун ҳужжатларига мувофиқ ер муносабатларини тартибга солиш тўғрисида норматив ҳужжатлар қабул қилиш;

тупроқ унумдорлигини ошириш, ерлардан оқилона фойдаланиш ва уларни муҳофаза қилиш юзасидан давлат дастурларини тасдиқлаш;

(4-модданинг тўртинчи хатбоши Ўзбекистон Республикасининг 2004 йил 3 декабрдаги 714-II-сонли Қонуни таҳририда — ЎР ҚХТ, 2004 й., 51-сон, 514-модда)

қишлоқ хўжалигининг табиий мослашуви жиҳатидан ерларни районлаштириш, ер тузишни, ер мониторинги ўтказилишини ва давлат ер кадастри юритилишини ташкил этиш;

давлат мулкидаги ерларни тасарруф этиш;

ерлардан фойдаланиш ва уларни муҳофаза қилишда вазирликлар ҳамда идораларнинг фаолиятини мувофиқлаштириш;

ерга эгалик қилиш ва ундан фойдаланиш, шунингдек ер участкасини ижарага олиш ҳуқуқларини ҳамда ер участкаларига бўлган мулк ҳуқуқини белгиланган тартибда ушбу Кодекснинг 36-моддасига мувофиқ бекор қилиш;

ерлардан оқилона фойдаланиш ва уларни муҳофаза қилиш устидан давлат назоратини ташкил этиш;

ер муносабатларини тартибга солиш соҳасида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг ваколатларига кирадиган бошқа масалаларни ҳал қилиш.

Қаранг: мазкур Кодекс 12-моддасининг иккинчи қисми, 13-моддасининг учинчи қисми, 14-моддаси учинчи қисми, 15-моддаси иккинчи қисми, 23-моддаси иккинчи қисми, 24-моддаси иккинчи, ўнинчи қисмлари, 25-моддаси учинчи қисми, 36-моддаси тўртинчи қисми, 37-моддаси, 44-моддаси учинчи қисми, 45-моддаси учинчи қисми, 87-моддаси тўртинчи қисми, Ўзбекистон Республикаси

«Табиатни муҳофаза қилиш тўғрисида»ги Қонунининг 9-моддаси, 28-моддаси тўртинчи қисми, 41-моддаси учинчи қисми, Ўзбекистон Республикаси «Давлат ер кадастри тўғрисида»ги Қонунининг 6-моддаси, 11-моддаси иккинчи қисми, 13 моддаси учинчи қисми, 20-моддаси иккинчи қисми, 23-моддаси иккинчи қисми.

5-модда. Вилоятлар, Тошкент шаҳар давлат ҳокимияти органларининг ер муносабатларини тартибга солиш соҳасидаги ваколатлари

Ер муносабатларини тартибга солиш соҳасида қуйидагилар вилоятлар, Тошкент шаҳар давлат ҳокимияти органларининг ваколатларига киради:

тупроқ унумдорлигини ошириш, ерлардан оқилона фойдаланиш ҳамда уларни муҳофаза қилиш бўйича ҳудудий дастурлар ишлаб чиқиш ва амалга ошириш;

ер ресурсларидан белгиланган мақсадда, оқилона ва самарали фойдаланиш, ерларни муҳофаза қилиш устидан давлат назоратини амалга ошириш;

ер тузишни, ер мониторинги ўтказилишини ва давлат ер кадастри юритилишини ташкил этиш;

юрidik шахсларга қишлоқ хўжалик эҳтиёжлари ҳамда бошқа давлат ва жамоат эҳтиёжлари учун эгалик қилишга, фойдаланишга ва ижарага ер бериш;

ўлчамидан қатъи назар барча ерларни олиб қўйиш, алоҳида қимматга эга бўлган унумдор суғориладиган ерлар, табиатни муҳофаза қилиш, соғломлаштириш, рекреация мақсадларига мўлжалланган ерлар ва тарихий-маданий аҳамиятга молик ерлар, шаҳар атрофи ерлари ва шаҳарларнинг яшил зоналари ерлари, илмий-тадқиқот ташкилотлари ва ўқув юртларининг тажриба майдонлари,

ўрмон ўсимликлари билан қопланган ерлар бундан мустасно;

(5-модданинг олтинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 4 январдаги ЎРҚ-278-сонли Қонуни таҳририда — ЎР ҚХТ, 2011 й., 1-2-сон, 1-модда)

дипломатия ваколатхоналари ҳамда уларга тенглаштирилган, Ўзбекистон Республикасида аккредитация қилинган халқаро ташкилотларга мазкур ваколатхоналарнинг биноларини, шу жумладан ваколатхона бошлиғи қароргоҳини қуриш учун ер участкаларини мулк этиб реализация қилиш;

ерга эгалик қилиш ва ундан фойдаланиш, шунингдек ер участкасини ижарага олиш ҳуқуқларини ҳамда ер участкаларига бўлган мулк ҳуқуқини белгиланган тартибда ушбу Кодекснинг 36-моддасига мувофиқ бекор қилиш;

ер муносабатларини тартибга солиш соҳасида вилоятлар, Тошкент шаҳар давлат ҳокимияти органларининг ваколатларига кирадиган бошқа масалаларни ҳал қилиш.

Қаранг: мазкур Кодекс 12-моддасининг иккинчи қисми, 13-моддасининг учинчи қисми, 23-моддаси иккинчи қисми, 25-моддаси иккинчи қисми, 33-моддаси иккинчи қисми, 36-моддаси тўртинчи қисми, 37-моддаси, 41-моддаси тўртинчи қисми, 44-моддаси учинчи қисми, 49-моддаси олтинчи қисми, 54, 57-моддалари, 58-моддаси биринчи, иккинчи қисмлари, 61-моддаси тўртинчи қисми, 68-моддаси учинчи қисми, 84-моддаси биринчи қисми, 88-моддаси иккинчи қисми, 91-моддаси учинчи қисми, Ўзбекистон Республикаси «Табиатни муҳофаза қилиш тўғрисида»ги Қонунининг 10-моддаси, 33-моддаси иккинчи, учинчи қисмлари, Ўзбекистон Республикаси «Давлат ер кадастри тўғрисида»ги Қонунининг 7-моддаси, Ўзбекистон

6-модда. Туманлар давлат ҳокимияти органларининг ер муносабатларини тартибга солиш соҳасидаги ваколатлари

Ер муносабатларини тартибга солиш соҳасида қуйидагилар туманлар давлат ҳокимияти органларининг ваколатларига киради:

тупроқ унумдорлигини ошириш, ерлардан оқилона ва самарали фойдаланиш ва уларни муҳофаза қилиш тадбирларини ишлаб чиқиш ҳамда амалга ошириш;

ерлардан оқилона фойдаланиш ва уларни муҳофаза қилиш устидан давлат назоратини амалга ошириш;

фуқароларга, юридик шахсларга эгалик қилишга, фойдаланишга ва ижарага ер бериш, шунингдек тубдан яхшилаш ишлари амалга оширилган суғориладиган ерлар, пичанзорлар ва яйловлардан, табиатни муҳофаза қилиш мақсадларига мўлжалланган ерлардан ташқари ерларни, ўрмон ўсимликлари билан қопланган ерлардан ташқари ўрмон фонди ерларини, саноат, транспорт, алоқа, муҳофаа ва бошқа мақсадлар учун мўлжалланган ерларни, сув фонди ерларини олиб қўйиш — ҳар бир ер эгасига ва ердан фойдаланувчига ўн гектаргача ўлчамда;

*(6-модданинг биринчи қисми тўртинчи хатбошиси
Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 4 сентябрдаги ЎРҚ-
373-сонли Қонуни таҳририда — ЎР ҚХТ, 2014 й., 36-сон,
452-модда)*

фуқароларга фермер хўжалиги юритиш учун ерларни ижарага бериш;

Қаранг: Ўзбекистон Республикасининг “Фермер хўжалиги тўғрисида”ги Қонуни 11-моддаси учинчи қисми.

фуқароларга, юридик шахсларга захира ерлардан ер участкасининг ўлчамидан қатъи назар, эгалик қилишга, фойдаланишга ва ижарага ер бериш;

ер участкаларини савдо ва хизмат кўрсатиш соҳаси объектлари билан биргаликда юридик ва жисмоний шахсларга мулк этиб реализация қилиш;

ер участкаларига мерос қилиб қолдириладиган умрбод эгалик қилиш ҳуқуқини ким ошди савдоси асосида фуқароларга реализация қилиш;

ер тузишни, ер мониторинги ўтказилишини ва давлат ер кадастри юритилишини ташкил этиш;

ер участкаларига бўлган ҳуқуқлар ҳамда уларга оид битимларнинг давлат рўйхатига олинишини ташкил этиш;

(6-модданинг ўнинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 30 августдаги 535-II-сонли Қонуни таҳририда — Олий Мажлис Ахборотномаси, 2003 й., 9-10-сон, 149-модда)

ерга эгалик қилиш ва ундан фойдаланиш, шунингдек ер участкасини ижарага олиш ҳуқуқларини ҳамда ер участкаларига бўлган мулк ҳуқуқини белгиланган тартибда ушбу Кодекснинг 36-моддасига мувофиқ бекор қилиш;

қишлоқ хўжалиги ва ўрмон хўжалиги корхоналари, муассасалари ва ташкилотлари ташкил этилган, қайта ташкил этилган ва тугатилган ҳолларда, уларнинг ерга эгалик қилиши ва ердан фойдаланиши масалаларини ҳал этиш;

ер муносабатларини тартибга солиш соҳасида туманлар давлат ҳокимияти органларининг ваколатларига кирадиган бошқа масалаларни ҳал қилиш.

Қаранг: мазкур Кодекс 12-моддасининг иккинчи қисми, 13-моддаси учинчи, тўртинчи қисмлари, 22-моддаси тўртинчи қисми, 23-модда иккинчи қисми, 24-модда иккинчи қисми, 25-моддаси иккинчи қисми, 36-моддаси тўртинчи қисми, 37-моддаси, 41-моддаси тўртинчи қисми, 49-моддаси олтинчи қисми, 54-моддаси, 55-моддаси учинчи, олтинчи қисмлари, 56-моддаси биринчи, бешинчи қисмлари, 58-моддаси биринчи, иккинчи қисмлари, 61-моддаси, 62-моддаси учинчи қисми, 64-моддаси бешинчи қисми, 65-моддаси иккинчи қисми, 67-моддаси иккинчи қисми, 68-моддаси учинчи қисми, 70-моддаси иккинчи қисми, 76-моддаси учунчи қисми, 91-моддаси учинчи қисми, Ўзбекистон Республикаси «Табиатни муҳофаза қилиш тўғрисида»ги Қонунининг 10-моддаси, Ўзбекистон Республикаси «Давлат ер кадастри тўғрисида»ги Қонунининг 7-моддаси, Ўзбекистон Республикаси «Маҳаллий давлат ҳокимияти тўғрисида»ги Қонунининг 10-моддаси.

7-модда. Шаҳарлар давлат ҳокимияти органларининг ер муносабатларини тартибга солиш соҳасидаги ваколатлари

Ер муносабатларини тартибга солиш соҳасида қуйидагилар шаҳарлар давлат ҳокимияти органларининг ваколатларига киради:

ерлардан оқилона ва самарали фойдаланиш ва уларни муҳофаза қилиш тадбирларини ишлаб чиқиш ҳамда амалга ошириш;

ерлардан оқилона фойдаланиш ва уларни муҳофаза қилиш устидан давлат назоратини амалга ошириш;

ер участкасининг ўлчамидан қатъи назар, шаҳар чегараси доирасида эгалик қилишга, фойдаланишга ва ижарага ер бериш, шунингдек ерни олиб қўйиш, қишлоқ хўжалиги ва ўрмон хўжалиги корхоналари, муассасалари ва ташкилотларининг ерлари бундан мустасно;

ер участкаларини савдо ва хизмат кўрсатиш соҳаси объектлари билан биргаликда юридик ва жисмоний шахсларга мулк этиб реализация қилиш;

ер участкаларига мерос қилиб қолдириладиган умрбод эгалик қилиш ҳуқуқини ким ошди савдоси асосида фуқароларга реализация қилиш;

ер тузишни, ер мониторинги ўтказилишини ва давлат ер кадастри юритилишини ташкил этиш;

ер участкаларига бўлган ҳуқуқлар ҳамда уларга оид битимларнинг давлат рўйхатига олиншини ташкил этиш;

(7-модданинг саккизинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 30 августдаги 535-II-сонли [Қонуни](#) таҳририда — Олий Мажлис Ахборотномаси, 2003 й., 9-10-сон, 149-модда)

ерга эгалик қилиш ва ундан фойдаланиш, шунингдек ер участкасини ижарага олиш ҳуқуқларини ҳамда ер участкаларига бўлган мулк ҳуқуқини белгиланган тартибда ушбу Кодекснинг [36-моддасига](#) мувофиқ бекор қилиш;

ер муносабатларини тартибга солиш соҳасида шаҳарлар давлат ҳокимияти органларининг ваколатларига кирадиган бошқа масалаларни ҳал қилиш.

Қаранг: мазкур Кодекс 12-моддасининг [иккинчи қисми](#), 13-моддасининг [учинчи қисми](#), 22-моддаси [тўртинчи қисми](#),

23-моддаси иккинчи қисми, 24-моддаси иккинчи қисми, 25-моддаси иккинчи қисми, 36-моддаси тўртинчи қисми, 37-моддаси, 41-моддаси тўртинчи қисми, 55-моддаси учинчи, олтинчи қисмлари, 61-моддаси, 62-моддаси учинчи қисми, 64-моддаси бешинчи қисми, 65-моддаси иккинчи қисми, 67-моддаси иккинчи қисми, 70-моддаси иккинчи қисми, 91-моддаси учинчи қисми, Ўзбекистон Республикаси «Табиатни муҳофаза қилиш тўғрисида»ги Қонунининг 10-моддаси, Ўзбекистон Республикаси «Давлат ер кадастри тўғрисида»ги Қонунининг 7-моддаси, Ўзбекистон Республикаси «Маҳаллий давлат ҳокимияти тўғрисида»ги Қонунининг 10-моддаси.